

13.1.2017

L 14/52194

Kantaja Suomen Asianajajaliitto
0202096-1
c/o Asianajotoimisto Hannes Snellman Oy/AA Panu Siitonen
PL 333
00131 HELSINKI

Vastaaja Auktorisoidut Lakimiehet - Auktoriserade Jurister - Authorized Attorneys
at Law
c/o hallituksen sihteeri, VT Timo Riissanen
Lauttasaarentie 19 A 13
00200 HELSINKI

Asia Tuomarin esteellisyyttä koskeva väite

Vireille 10.12.2014

SELOSTUS ASIASTA

Tausta ja vastaajan esteellisyytäsväite

Käräjäoikeudessa on vireillä asia, jossa kantajana Suomen Asianajajaliitto (kantaja) ja vastaajana Auktorisoidut Lakimiehet - Auktoriserade Jurister - Authorized Attorneys at Law. Kantaja on vaatinut, että vastaajan nimeä koskeva rekisterimerkintä kumotaan, koska vastaajan nimi on yhdistyslain vastainen ja se loukkaa Suomen Asianajajaliiton oikeutta.

Asian ratkaisukokoonpanoon määrätty käräjätuomari Anu Vannassalo on 2.1.2017 saattanut osapuolten tietoon, että hän on toiminut pienryhmäkouluttajana Suomen Asianajajaliiton asianajajatutkintoon sisältyvässä oikeudenkäyntiosiossa kaksi kertaa vuoden 2016 aikana ja saanut siitä pienen korvauksen.

Vastaaja on tiedon saatuaan ilmoittanut katsovansa, että käräjätuomari Vannassaloa on esteellinen käsittelemään asiaa toimittuaan useasti Asianajajaliiton palveluksessa kouluttajana. Vannassalo on ottanut rahaa vastaan oikeudenkäynnin toiselta osapuolelta, joten kysymys on subjektiivisesta esteellisyydestä.

Vastaaja on vireillä olevassa asiassa esittänyt aikaisemmin vastaavalla perusteella esteellisyytäsväitteen käräjätuomari Maria Ahlströmiä vastaan. Käräjäoikeus on 4.2.2016 antamassa päätöksessä nro 16/4726 hylännyt väitteen.

Käräjätuomarin selitys

Käräjätuomari Anu Vannassalo on antanut selityksen esteellisyysovituksen johdosta.

Vannassalo on kertonut, että hän on toiminut kaksi kertaa (2.6.-3.6.2016 ja 8.12.-9.12.2016) pienryhmäkouluttajana ja että hänelle on maksettu kummaltakin kerralta 450 euron suuruinen palkkio.

Vannassalo on todennut, että pienryhmäkouluttajan tehtävässä on kysymys asianajotutkintoon sisältyvästä oikeudenkäyntikoulutuksesta, jonka tavoite on opettaa kurssilaisille oikeudenkäyntitaidon perusteita eli kuinka oikeudenkäynnissä käytännössä tulisi toimia. Oikeudenkäyntitaitoja harjoitellaan kolmen hengen ryhmissä. Pienryhmäkouluttajan tehtävänä on havainnoida pienryhmän harjoituksen etenemistä ja antaa lopuksi ryhmälle palautetta.

Perusteena pienryhmäkouluttajana toimimiselle on oikeudenkäynnissä toimivien asiamiesten oikeudenkäyntitaitojen parantaminen. Pienryhmäkouluttajana toimiminen on täysin vapaaehtoista eikä kouluttajana toimiminen luo minkäänlaista sidonnaisuutta Asianajajaliittoon nähden. Kahden päivän koulutuksesta maksettava palkkio on lähinnä nimellinen kulukorvaukseen verrattava korvaus. Koulutustehtävällä ei ole liityntää kysymyksessä olevassa oikeudenkäynnissä käsiteltävään asiaan. Vannassalo on siten katsonut, ettei hän ole esteellinen käsittelemään kysymyksessä olevaa asiaa.

Vastajaajan lausuma

Auktorisoidut Lakimiehet - Auktoriserade Jurister - Authorized Attorneys at Law on toistanut esteellisyysovituksen.

Vastajaaja on todennut, että käräjätuomari Vannassalon tehtäviin on kuulunut käsitellä opetustilaisuuksissa asianajajana työskentelyä tuomioistuimissa. Käsiteltävänä olevassa jutussa on kysymys siitä, mitä ammattinimitystä oikeudenkäyntiavustajina tai asiamiehinä toimivat henkilöt saavat itsestään käyttää.

Vannassalon suhde Asianajajaliittoon on työsuhde. Vannassalo on sitoutunut tekemään työtä Asianajajaliiton lukuun tämän johdon ja valvonnan alaisena palkkaa tai muuta vastiketta vastaan. Kysymys ei ole harrastustoiminnasta vaan tavallisesta opetustoiminnasta. Työsopimuslakia sovellettaessa Vannassaloa sitoo lojaalisuus Asianajajaliittoa kohtaan. Työntekijän on tehtävä työnsä huolellisesti noudattaen niitä määräyksiä, joita työnantaja antaa toimivaltansa mukaisesti työn suorittamisesta. Työntekijän on toiminnassaan vältettävä kaikkea, mikä on ristiriidassa hänen asemassaan olevalta työntekijältä kohtuuden mukaan vaadittavan menettelyn kanssa. Hän ei opetustoiminnassaan ilmeisesti voisi kyseenalaistaa Asianajajaliiton tässä jutussa omaksumaa kantaa siitä, mitä ammattinimitystä muut kuin asianajajat saavat itsestään käyttää englanniksi, mikä ei voi olla vaikuttamatta hänen kantaansa asiaa tuomioistuimissa ratkaistaessa.

Vannassalon työstään saaman korvauksen määrä 450 euroa kurssia

kohden ei ole mitätön tai edes vähäinen.

Vastaaja on viitannut vielä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapaukseen *Kleyn and others* (6.5.2003). Sen mukaan tuomioistuimen riippumattomuutta harkittaessa täytyy kiinnittää huomiota muun muassa takeisiin ulkopuolista painostusta vastaan sekä siihen, antaako tuomioistuin riippumattoman vaikutelman. Puolueettomuuteen liittyy kaksi vaatimusta. Tuomioistuimen täytyy ensinnäkin olla subjektiivisesti vapaa henkilökohtaisista ennakkoluuloista ja -käsityksistä. Toiseksi tuomioistuimen täytyy olla puolueeton myös objektiiviselta kannalta eli sen täytyy tarjota riittäviä takeita, jotka poistavat kaiken oikeutetun epäilyn tuossa suhteessa. Objektiivisen testin mukaan täytyy päättää siitä, onko tuomareiden henkilökohtaisesta käyttäytymisestä täysin riippumatta todennettavia seikkoja, jotka saattavat herättää epäilyjä heidän puolueettomuudestaan. Tässä suhteessa jopa vaikutelmilla saattaa olla tiettyä merkitystä. Kysymys on luottamuksesta, jota tuomioistuinten täytyy herättää yleisössä ja erityisesti asianosaisissa. Riippumattomuus ja objektiivinen puolueettomuus liittyvät läheisesti toisiinsa.

Kokoonpano ei läpäise objektiivisen puolueettomuuden testiä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöä ajatellen.

Kantajan lausuma

Suomen Asianajajaliitto on katsonut, että väite käräjätuomari Vannassalon esteellisyydestä tulee perusteettomana hylätä.

Esteellisyyssväitteessä on kysymys samanlaisesta tilanteesta ja olosuhteista kuin vastaajan aikaisemmin käräjätuomari Ahlströmiä vastaan tekemässä esteellisyyssväitteessä.

Kantajan mukaan tilanteen, jossa käräjätuomari Vannassalo on hakenut sivutoimilupaa toimia Suomen Asiaajajaliiton järjestämässä asianajajatutkinnossa pienryhmäkouluttajana, ei voida katsoa muodostavan oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 6 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua esteellisyyssväitettä seuraavin perustein:

Suomen Asianajajaliitto järjestää asianajajatutkintoon sisältyvän kaksipäiväisen oikeudenkäyntikoulutuksen vain kaksi kertaa vuodessa.

Suomen Asianajajaliitolla on tällä hetkellä käytössään melko kattava reservi vapaaehtoisiksi pienryhmäkouluttajiksi ilmoittautuneita asianajajia ja tuomareita, joille suoritetaan pienryhmäkoulutuksissa ohjaajana toimimisesta lähinnä nimellinen korvaus.

Ilmoittautuminen pienryhmäkouluttajareserviin ei velvoita ilmoittautunutta osallistumaan pienryhmäkoulutuksiin ja monet ilmoittautuneista toimivatkin pienryhmäkouluttajina lähinnä satunnaisesti. Käräjätuomari Vannassalo on antamansa selvityksen mukaan toiminut pienryhmäkouluttajana kahdesti.

Pienryhmäkouluttajat eivät ole päättävässä asemassa tutkintosuorituksia hyväksyttäessä, vaan heidän roolinsa on lähinnä pedagoginen. Tutkinto-

suoritukset hyväksyy erikseen Suomen Asianajajaliiton tutkintolautakunta, joka on Suomen Asianajajaliiton hallituksen nimeämä riippumaton toimielin.

Toimiminen pienryhmäkouluttajana ei muodosta mitään keskeistä erityisasemaa Suomen Asianajajaliitossa tai erityistä lojaaliteettisidettä siihen.

Käräjätuomari Vannassalo ei toimiessaan pienryhmäohjaajana edusta Suomen Asianajajaliittoa tai ole minkään sen toimielimen jäsen vaan tuo ohjaajan roolissa esiin omia näkemyksiään ja kokemuksiaan sujuvasta oikeudenkäynnistä.

Käräjätuomari Vannassalon pienryhmäkouluttajana toimimisella ei ole minkäänlaista liityntää nyt kyseessä olevassa oikeudenkäynnissä käsiteltävään asiaan. Pienryhmäohjaajan rooli huomioon ottaen ei ole perusteltua syytä epäillä sen vaarantavan hänen puolueettomuuttaan asiassa.

Vastaajan viittaama Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu ei sovellu miltään osin nyt käsillä olevaan asiaan, jossa on kyse aivan erilaisesta asiasta. Käräjätuomari Vannassalo ei ole osallistunut mihinkään nyt vireillä olevan asian valmisteluun tai päätöksentekoon tavalla, joka voisi objektiivisestikaan arvioiden vaarantaa hänen puolueettomuuttaan.

KÄRÄJÄOIKEUDEN RATKAISU

Perustelut

Käräjäoikeudessa käsiteltävänä olevassa asiassa on kysymys vastaajan nimeä koskevan rekisterimerkinnän kumoamisesta. Vastaaja on katsonut, että asian ratkaisukokoonpanoon kuuluva käräjätuomari Anu Vannassalo on esteellinen, koska hän on toiminut pienryhmäkouluttajana Suomen Asianajajaliiton asianajajatutkintoon sisältyvässä oikeudenkäyntikoulutuksessa.

Oikeudenkäymiskaaren 13 luvun 6 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan tuomari on esteellinen, jos tuomarilla on palvelussuhteen perusteella tai muuten asianosaiseen sellainen suhde, että se, erityisesti käsiteltävänä olevan asian laatu huomioon ottaen, antaa perustellun aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta asiassa. Pykälän 2 momentin mukaan esteellisyyttä ei kuitenkaan kerrotuissa tilanteissa aiheudu yksin sen vuoksi, että asianosaisena on valtio, kunta tai muu julkisyhteisö.

Lainkohtaa koskevan hallituksen esityksen perustelujen mukaan (HE 78/2000 vp s. 19) tuomarin erityinen suhde asianosaiseen voi olla peruste tuomarin esteellisyyteen sillä edellytyksellä, että suhde antaa perustellun aiheen epäillä tuomarin puolueettomuutta asiassa. Tätä arvioitaessa on erityisesti otettava huomioon käsiteltävänä olevan asian laatu. Säännöksessä mainitaan erikseen tuomarin ja asianosaisen välinen palvelussuhde. Palvelussuhde saattaa taloudellisen riippuvuuden ohella synnyttää sellaista lojaalisuutta työnantajaa kohtaan, että

tuomarin puolueettomuutta ja riippumattomuutta työnantajan asiassa voi olla syytä perustellusti epäillä. Myös toimeksiantosuhde saattaa olla taloudelliselta merkitykseltään ja muutoinkin palvelussuhteeseen verrattavissa.

Korkein oikeus on muun muassa ennakkoratkaisussa 2015:39 todennut, että esteellisyyssäännöksiä sovellettaessa on otettava huomioon Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä ilmenevät periaatteet, jotka koskevat Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 artiklassa tarkoitettua tuomioistuimen riippumattomuutta ja puolueettomuutta sekä erityisesti puolueettomuuden objektiivista testiä. Kyse on siitä, onko osapuolilla ulkonaisten seikkojen johdosta perusteltua aihetta epäillä tuomarin puolueettomuutta. Ratkaisevia eivät ole osapuolten omat käsitykset, vaan perustelluilta epäilyiltä edellytetään objektiivista aiheellisuutta. Epäilyjen on siis oltava valistuneen tarkkailijan näkökannalta perusteltuja. Laajemmasta näkökulmasta kysymys on siitä, ovatko epäilyt omiaan horjuttamaan sitä luottamusta, joka kohdistuu demokraattisen yhteiskunnan tuomioistuihin. Tuomarin tulisi käsitellä ja ratkaista asia kaikista sivuvaikutteista vapaana.

Oikeuskirjallisuuden mukaan työsuhteen ohella myös erilaiset sivutoimet, joista suoritetaan rahallinen korvaus tekijälle, tulee ottaa huomioon esteellisyyttä arvioitaessa. Työsuhteen aiheuttamaa esteellisyyttä linjattaessa on merkitystä sillä, kuinka merkittävässä asemassa tuomioistuimen jäsen on asianosaisen palveluksessa ja onko hänen työtehtävillään liityntää oikeudenkäynnissä käsiteltävään asiaan sekä taloudellinen intressi. Pelkkä työ- tai palvelussuhde ei vielä perusta esteellisyyttä. (Antti Tapanila: Tuomarin esteellisyys, 2007, s. 157, 159-160; Laura Ervo: Oikeudenkäynnin oikeudenmukaisuusvaatimus, 2008, s. 49)

Arviointi kärjätuomari Vannassalon esteellisyydestä

Kärjäoikeus toteaa, että asianosaisen oma käsitys tuomarin esteellisyydestä ei ole ratkaiseva vaan epäilyn tulee olla objektiivisesti arvioiden aiheellinen. Esteellisyyttä on harkittava kussakin tapauksessa erikseen ja otettava huomioon, millainen suhde tuomarilla on käsiteltävään asiaan tai asiassa muutoin esiintyviin henkilöihin. Tuomari on esteellinen vain, jos jokin selvästi yksilöitävässä oleva olosuhde voi vaarantaa hänen puolueettomuutensa käsitellä asiaa.

Tuomarit toimivat vakiintuneesti monenlaisissa koulutustehtävissä, eikä tällainen toimintaan osallistuminen lähtökohtaisesti aiheuta esteellisyyttä. Vannassalo on toiminut pienryhmäkouluttajana asianajajatutkintoon tähtäävässä koulutuksessa ja hänen tehtävänään on ollut havainnoida oikeudenkäyntiharjoituksia ja antaa lopuksi ryhmälle palautetta. Oikeudenkäyntiharjoitusten tavoitteena on opettaa asianajajatutkintoon osallistuville oikeudenkäyntitaidon perusteita. Pienryhmäkouluttajat eivät osallistu muulla tavalla asianajajatutkintoon sisältyvään koulutukseen eivätkä he ole päättävässä asemassa tutkintosuorituksia hyväksyttäessä vaan heidän roolinsa on lähinnä pedagoginen.

Pienryhmäkouluttajana toimiminen on vapaaehtoista. Vannassalo ei ole

toiminut kantajan johdon tai valvonnan alaisena eikä hän ole koulutustehtävässään edustanut kantajaa. Hän on ohjaajan roolissa tuonut esiin omia näkemyksiään ja kokemuksiaan tuomarina sujuvasta oikeudenkäynnistä.

Vannassalo ei ole Suomen Asianajajaliiton tai sen toimielimen jäsen, eikä hänellä ole mitään lojaaliteettisidettä liittoon nähden.

Käräjäoikeudessa vireillä olevassa oikeudenkäynnissä on kysymys vastaajan nimeä koskevan rekisterimerkinnän kumoamisesta. Käsiteltävänä olevan asian laatu ja oikeudenkäynnin kohde eivät liity kouluttajan tehtävään, koulutuksen sisältöön tai asianajajatutkintoon.

Vannassalon koulutuksesta saama palkkio on lisäksi merkitykseltään vähäinen, minkä vuoksi senkään ei voida katsoa vaarantavan hänen puolueettomuuttaan käsitellä kyseessä olevaa asiaa.

Vastaajan viittaama Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tapaus ei anna aihetta arvioida asiaa toisin.

Esteellisyys on harkittava kokonaisarviointiin perusteella ottaen erityisesti huomioon käsiteltävänä olevan asian laatu. Käräjäoikeus katsoo, että asiassa ei ole esitetty perusteltua aihetta epäillä Vannassalon puolueettomuutta asiassa. Väite Vannassalon esteellisyydestä on siten hylättävä.

Päätöslauselma

Tuomarin esteellisyyttä koskeva väite hylätään.

Lainkohta

Oikeudenkäymiskaari 13 luku 6 §

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen ei saa erikseen hakea muutosta.

käräjätuomari

Leena Söderholm